Masini sincrone speciale

Motoare pas cu pas

Definiții

Convertor electromecanic ce funcționează pe principiul reluctanței minime.

Maşină cu reluctanță variabilă

Deplasarea prin salturi a câmpului

Mișcarea discretă a rotorului

maşini pas cu pas

- realizează conversia impulsurilor de comandă într-o mișcare de rotație ce constă din deplasări unghiulare discrete, de mărime egală cu pasul θ_p al motorului

Principalele aplicații sunt în domeniile:

- ♦- maşini unelte cu comandă numerică,
- ♦- echipamente periferice de calcul,
- ♦- tehnică cinematografică și de televiziune,
- ♦- roboți industriali,
- ◆- dozatoare şi cântare automate, ◆ceasuri electronice.

Clasificarea

După **numărul de înfășurări** de comandă:

ao fază, adouă faze, atrei faze, apatru faze, acinci faze.

După sistemul de alimentare și comandă:

wdurata alimentării,

wpolaritatea tensiunii aplicate,

Wnumărul de faze alimentate la un moment dat.

După **tipul constructiv** în:

- cu reluctanță variabilă

monostatoric polistatoric

cu poli pe ambele armături

cu poli și dinți (reductor)

pe stator

pe rotor

- cu reluctanță variabilă și magneți permanenți.

MPP cu reluctanța se caracterizează prin următoarele :

avantaje:

- construcție mecanică simplă;
- -frecvențele de comandă ridicate și viteze de rotație relativ ridicate.

dezavantaje:

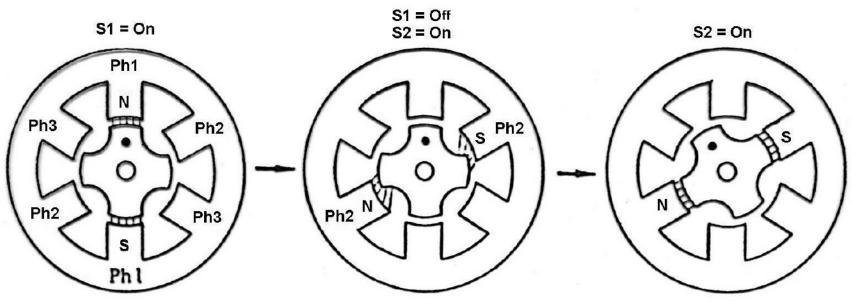
- lipsa cuplului în absența curentului de comandă;
- efectuarea unghiului de pas cu oscilații importante în special în cazul alimentării în secvența simplă.

În general un MPP are un circuit magnetic nesimetric cu poli aparenți în stator și rotor a cărui reluctanță variază în funcție de poziția relativă dintre cele două armături.

Înfășurarea MPP este plasată **numai pe** \mathbb{Z}_s **poli statorici** sub forma unor înfășurări deschise m fazate.

MPP reluctant monostatoric

Rotorul are Z_R poli fără înfășurare și $Z_R \neq Z_S$

MPP cu reluctanță variabilă, monostatoric, cu intrefier radial

cu
$$Z_s = 6$$
, $Z_R = 4$, $m = 3$

Unghiul de pas

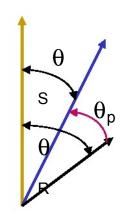
Modificarea poziției câmpului statoric la schimbarea alimentării dacă:

$$\frac{Z_{s}}{m} = m.i.$$

Unghiul este:

$$\theta_{S} = \frac{2 \cdot \pi}{\pi}$$

$$Z_{S} \cdot \zeta$$

2

este un număr întreg ce depinde de sistemul de alimentare

Unghiul dintre doi poli rotorici:

$$\theta_R = \frac{2 \cdot \pi}{Z}$$

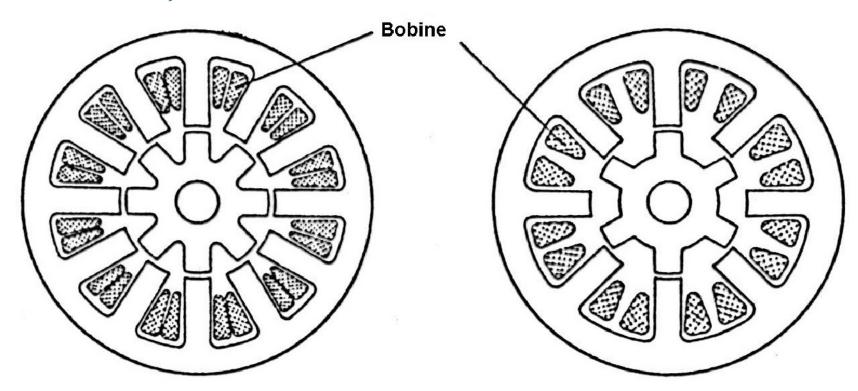
Unghiul de pas:

$$\Box \theta_{S} \quad \Box \quad \Box Z_{R}$$

R

Exemplu:

R

MPP monostatoric cu reluctanță variabilă pentru $\theta_p = 15_0$. cu m = 3, $Z_s = 12$, $Z_R = 8$ si cu m = 4, $Z_s = 8$, $Z_R = 6$.

 2π ____

$$1 \square = \pi$$

$$2 .\pi$$

 Θ_p

$$\Box 6 - \\ 1\Box = \pi$$

$$\theta_p$$
 6 \square 8 .1 \square = 12

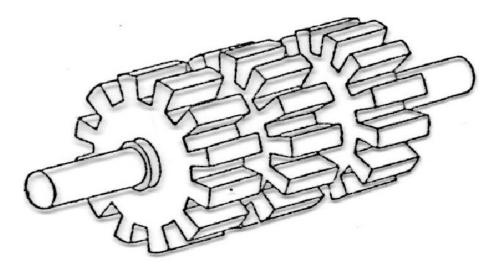

MPP reluctant polistatoric numărul de dinți este același pe armături

Dinții celor m = 3 statoare sunt aliniați

Infășurările polilor de pe un stator sunt înseriate.

Dinții celor m = 3 rotoare sunt decalate cu unghiul de pas.

Unghiul de pas:

$$\frac{\theta_{R}}{m} \qquad Z_{R} = 12$$

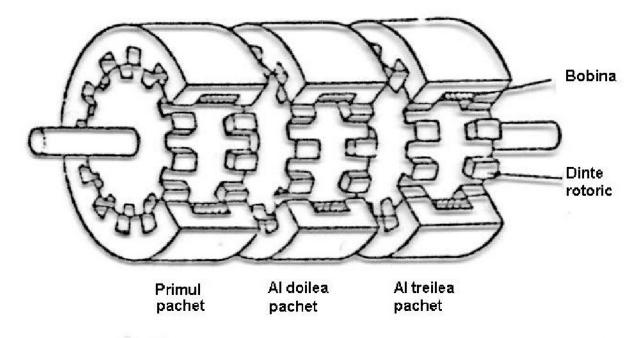
$$\underline{m} = 3$$

$$\theta_p = 2 .\pi$$

 $2\pi = \pi$ pe fiecare stator, $Z_R = Z_s$ dinți pe fiecare rotor.

m. 312 18 Z

MPP polistatoric cu Z_s dinți pe fiecare stator si înfășurări inelare

MPP polistatoric cu Z_s dinți pe fiecare stator și $Z_R = Z_s$ dinți pe fiecare rotor.

MPP cu reductor pentru unghiuri de paşi $\theta_p < 50$

Statorul are Z_S polirotorul are Z_R dinți

evitarea forțelor de atracție magnetica unilaterală

$$Z_{R} = \begin{array}{c} \underline{Z_{S}} \\ b \ (k \cdot b \pm a) \end{array}$$

8 a și b sunt prime între ele;

8k = 1,2,... un număr întreg oarecare

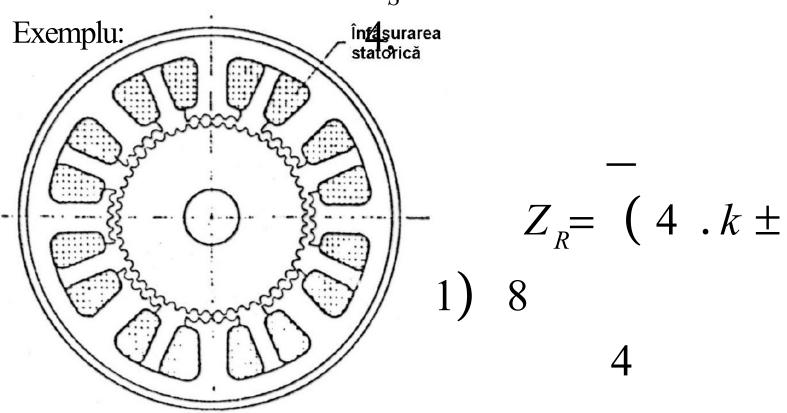
Condiția:

 \boldsymbol{a}

Exemplu:

$$Z_{S} = n.i.$$
 $Z_{S} = 8, a = 1, b = 4,$

$$Z_{S} = 8, a = 1, b =$$

$$Z_R = 6, 10, 14, 18,$$
 22,...

MPP reductor cu m = 4 faze, $Z_S = 8$ poli

Unghiul de pas

$$\frac{\square}{-}$$
 $\frac{k_z}{\square}$

$$k_z = \text{int}$$
 — $reg \square \square \square$ $Z_R \square = k$

$$\theta_p = \theta_S - k_z \cdot \theta_R = 2 \cdot \pi \cdot \Box - \Box$$

 π

$$Z_{S}$$

$$\theta_p$$

$$\begin{array}{ccc}
1 & -k & .b \\
 & \Box \zeta_k & .b \pm \\
 & a & \Box \\
 & Z_S
\end{array}$$

Exemplu

$$Z_S = 8, a = 3, b = 8,$$

 $k = 5$

$$Z_{R} = \begin{pmatrix} 8 . 5 \pm & k_{z} & 43 \approx 5.4 \\ 3 \end{pmatrix} = 43 8$$

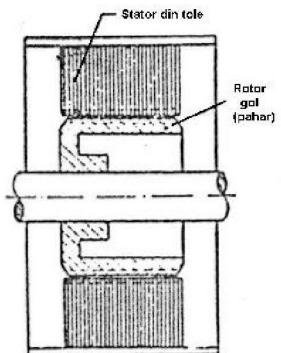
$$8$$

$$\theta_{p} \quad 2 . \pi \quad \Box \quad -5 . 8 \quad \Box = 3. \pi$$

$$=$$

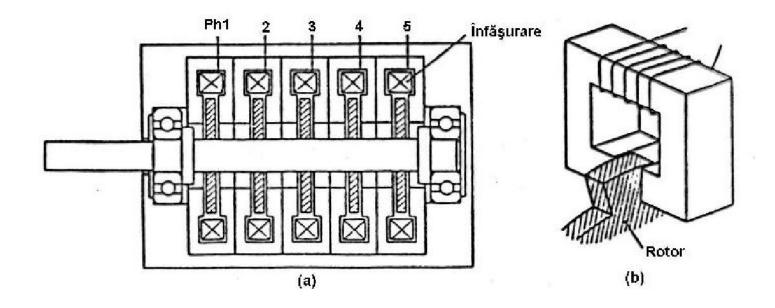
Nu se pot realiza motoare pas cu pas pentru orice unghi de pas

Rotor pahar cu dinți pe suprafața dinspre întrefier Stator cu poli

comanda acestui motor se face astfel încât liniile de flux se închid între doi poli alăturați pe calea cea mai scurtă

MPP reductor cu rotor gol

MPP polistatoric de tip sandwich compus din 5 statoare și rotoare.

Tipuri constructive

cu reluctanță variabilă;

cu reluctanță variabilă și magneți permanenți.

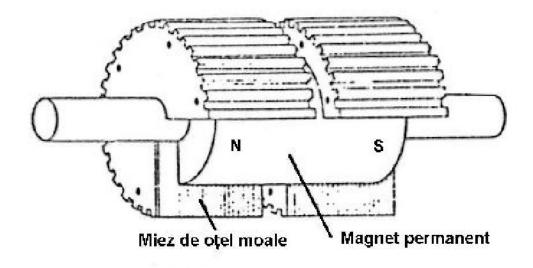
se pot construi și cu o singură înfășurare (monofazată)

Prezența magnetului permanent determină următoarele avantaje față de tipul precedent:

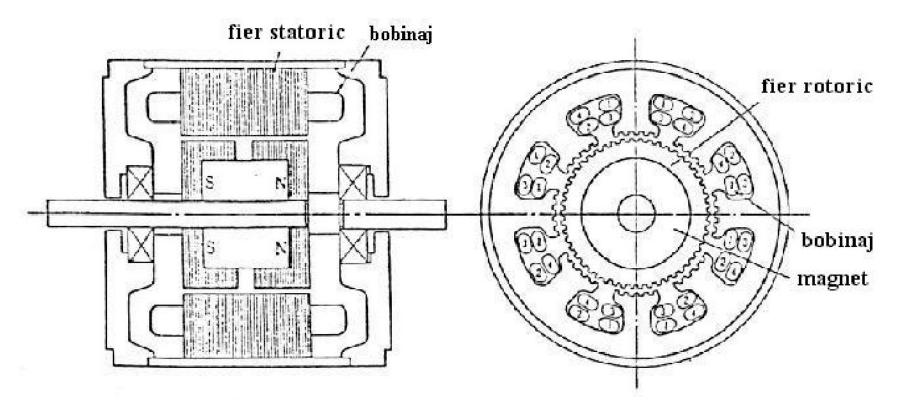
- motorul are cuplu şi în repaus, deci poziția rotorului este reținuta; cuplul motorului este mai mare datorită componentei de cuplu dat de magnet;
- pasul este executat fără prea mari oscilații.

MPP pot fi construite cu magnetul pe stator sau pe rotor.

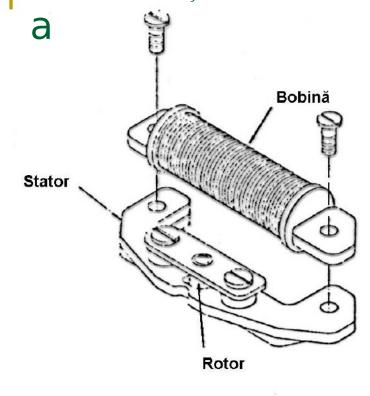
MPP cu magnet permanent pe rotor

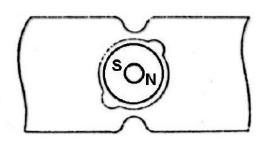

Rotor cu magnet permanent și câmp homopolar

MPP cu magnet permanent pe rotor și câmp homopolar

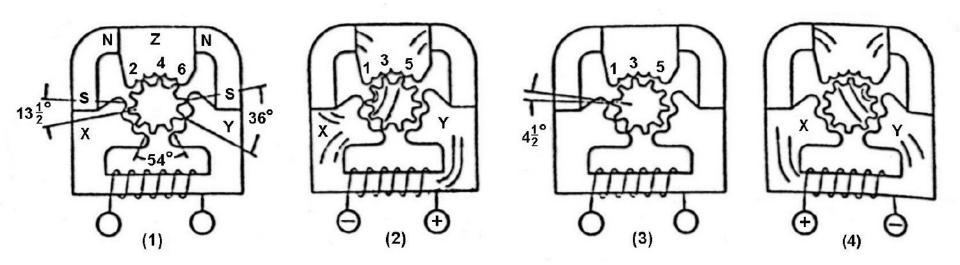

MPP cu magnet permanent pe rotor

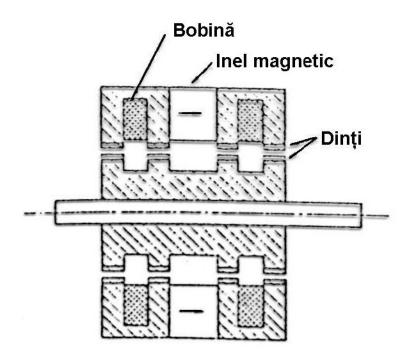
- Diametrul magnetului cilindric bipolar este de 1,5 mm.
- Statorul are o porțiune saturată.
- Poziția rotorului fără excitație este cea din figura.
- Durata impulsului (cca.8 ms) este importantă pentru efectuarea deplasării rotorului
- μMPP este comandat cu impulsuri de polaritate alternativă.

MPP cu magnet permanent pe stator

MPP monofazat cu magnet permanent pe stator (numit și ciclonome) având $Z_R = 10$, doi poli statorici X și Y cu $n_s = 3$ dinți și un pol statoric dublu Z cu $n_c = 6$ dinți.

În lipsa semnalului de comandă câmpul celor doi magneți permanenți din stator determină o așezare simetrică a rotorului fată de polii X și Y. Un semnal de comandă anulează fluxul unui pol X sau Y, rotorul rotindu-se până când dinții rotorici la celălalt pol Y sau X vor fi față-n față cu cei statorici. Pasul= θ_p /4

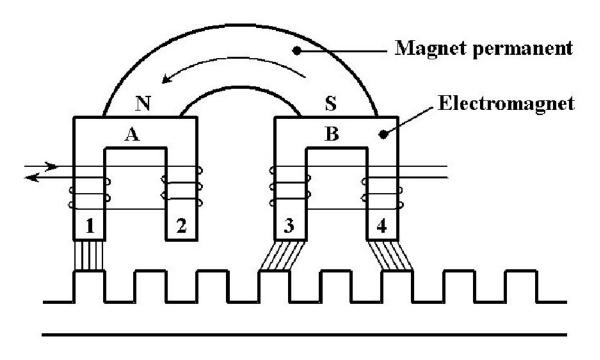

Dinții celor două statoare sunt decalate cu $\theta_p/2$ iar cele două rânduri de dinți ale unui stator cu $\theta_p/4$.

Mişcarea rotorului se produce datorită anulării câmpului magnetic într-o secțiune a statorului

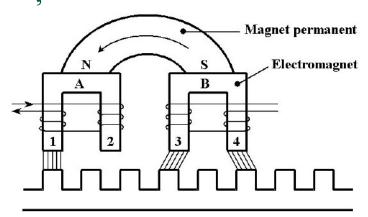
MPP cu magnet permanent pe stator de tip reductor cu două

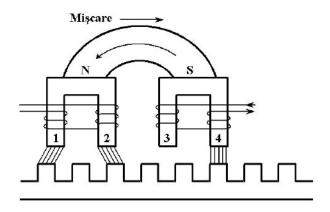
statoare

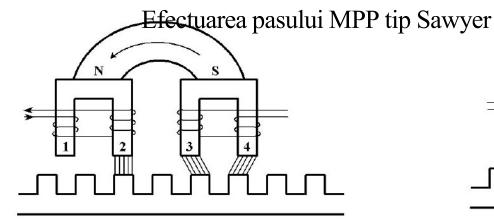

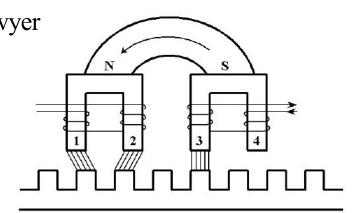
MPP liniar tip Sawyer

Construcția, funcționarea

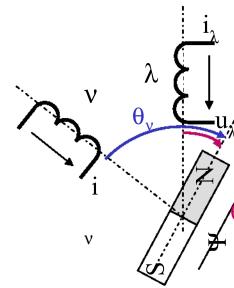

Modelul matematic

Ecuația de tensiune

$$u_{\lambda} = R_{\lambda}$$
.

 λ

 i_{λ} +

Expresia fluxului

fluxul maxim al magnetului permanent Ψ_{MP}

 $\boldsymbol{\theta}_{\lambda}$ unghiul de poziție a rotorului față de înfășurarea $~\lambda$

$$\psi_{\lambda} = L_{\lambda} (\theta_{\lambda}) \cdot i_{\lambda} + \sum_{\lambda} M_{\nu} \cdot i_{\lambda} + \psi_{MP} \cdot \cos \theta_{\lambda}$$

 $\nu \neq \lambda$

Inductivitatea proprie

$$L_{\lambda}(\theta_{\lambda}) = L_{1} + L_{2} \cdot \cos^{2}\theta_{\lambda}$$

24/52

Modelul matematic

inductivitatea mutuala de cuplaj $M_{\upsilon\lambda}$

$$M_{v\lambda} = M$$
.
 $\cos(\theta_v - \theta_{\lambda})$

Fluxul de cuplaj depinde de alimentarea MPP

bilanțul energetic

$$u \cdot i = R \cdot i + \frac{d \Psi_{\lambda}}{dt}$$

$$i \cdot 2$$

energia magnetică a motoruluieste suma dintre:

energia mecanică și— variația energiei magnetice a înfășurării

$$i_{\lambda}$$
 $d\Psi_{\lambda} = T_{\lambda}$

$$d \qquad d \qquad W \qquad \lambda \\ d \qquad \qquad + \qquad dt \qquad dt \qquad dt$$

Modelul matematic

expresia energiei magnetice

$$W_{\lambda} = L_{\lambda} \cdot i \lambda 2$$

rezultă expresia cuplului dezvoltat de motor la alimentarea fazei λ

$$T_{\lambda} = -L \cdot i^2 \lambda \cdot \sin 2\theta_{\lambda} + i \cdot \psi_{MP} \cdot \sin \theta_{\lambda}^2$$
 sin θ_{λ}

Dacă se alimentează p faze simultan, atunci cuplul rezultant

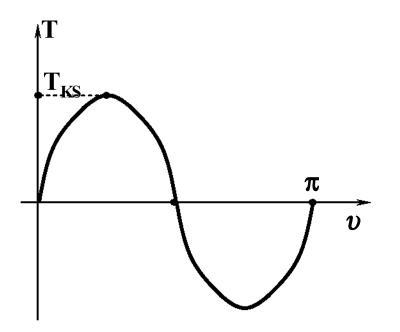
$$T=$$
 \sum_{-L}

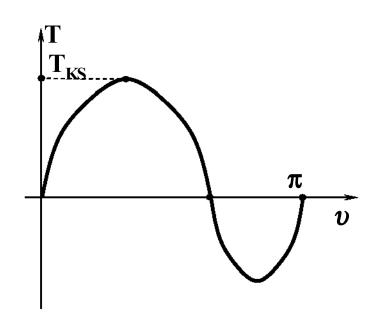
$$i_{\lambda} \cdot \sin 2\theta_{\lambda} + i_{\lambda} \cdot \psi_{MP} \cdot \frac{1}{2} \sin \theta_{\lambda}$$

Cuplul dezvoltat are două componente: prima de reluctanță și a doua dată de fluxul magnetului permanent

Modelul matematic

Variația cuplului la MPP cu reluctanță

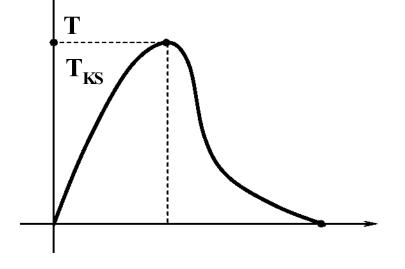

MPP cu dinți nesimetrici având m < 3

cuplul maxim static sincronizat T_{KS}

Modelul matematic

cuplul motorului cu magnet permanent si reluctanta variabila

Ecuatia miscarii

$$J d^{2} \vartheta F_{v}$$

$$d\vartheta$$

$$T-T_{sr} = p_{r} dt + p_{r} dt$$

π

υ

 T_{sr} - este cuplul static rezistent, J - momentul de inerție polar al maselor în mişcare,

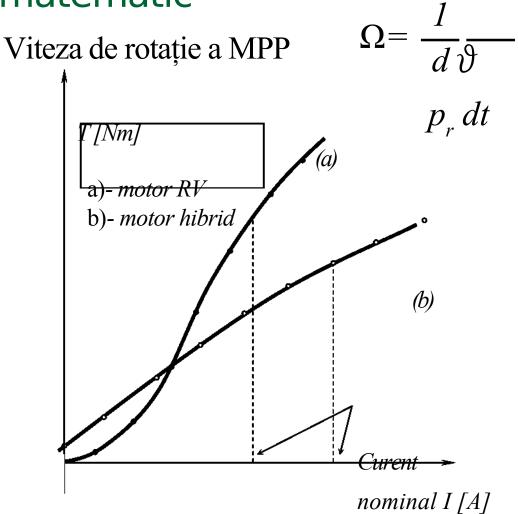
 F_v - este coeficientul de frecări vâscoase, p_r - număr de pași pe o rotație

 2π

 p_r

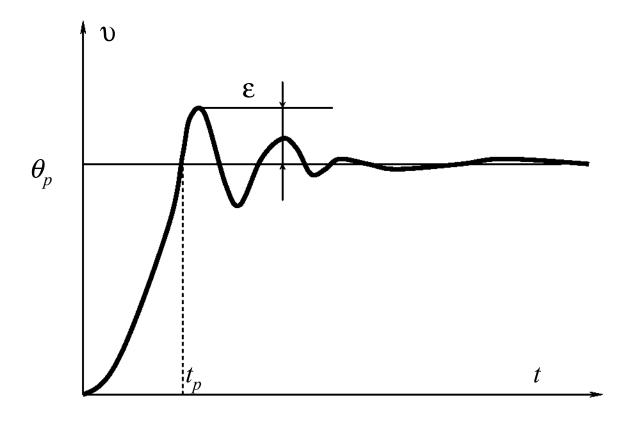
 θ_p

Modelul matematic

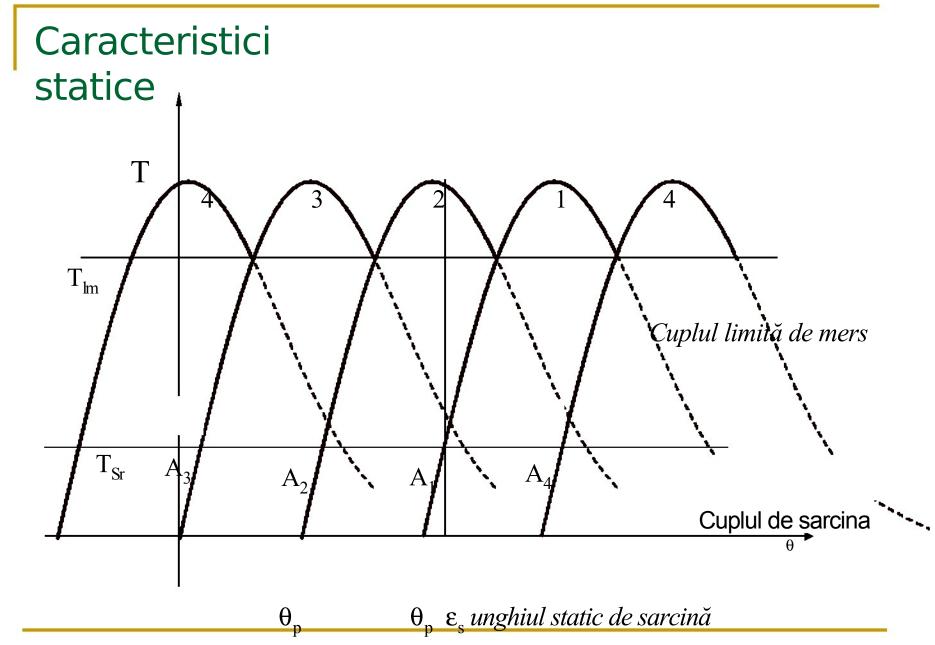

Caracteristica cuplului static în funcție de curentul de comandă.

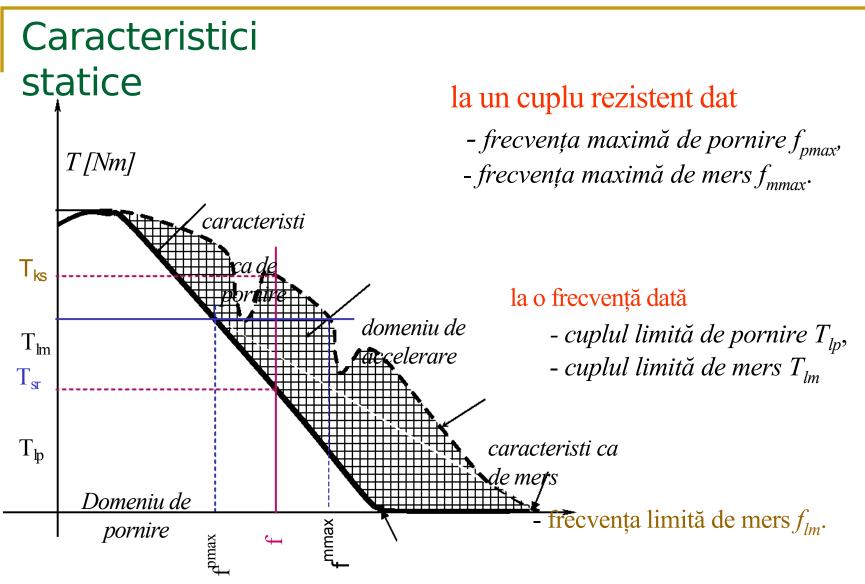
Efectuarea pasului

timpul de efectuare a unui pas t_p unghiul dinamic de sarcină (denumit și unghi de suprareglare) ε

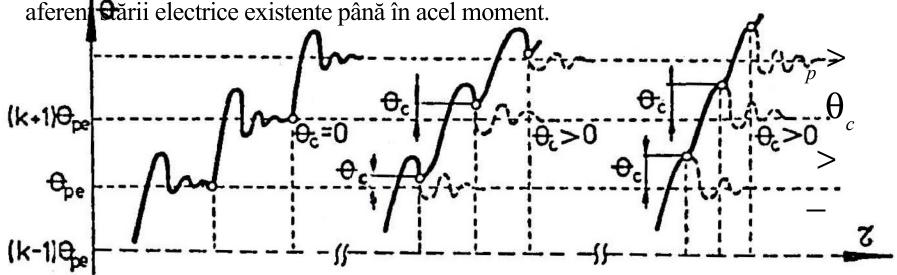
Caracteristicile statice ale unui MPP tip reductor cu magnet permanent

Caracteristicile de mers și de

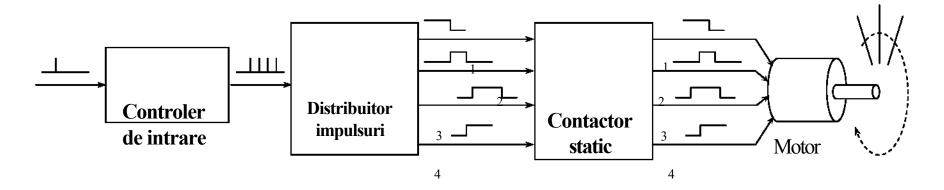
Unghiul de comutație

Unghiul de comutație reprezintă decalajul între poziția reală a rotorului în momentul aplicării tactului de comandă și poziția corespunzătoare echilibrului stabil aferen arii electrice existente până în acel moment.

depinde de:	cuplul rezistent,		
	frecvența de comandă,	θ	
	constante de timp		

 π 4

Schema bloc generală de comanda în circuit deschis a unui MPP

Dificultăți: numărul de faze : 1 fază \rightarrow 5 faze

modul de comandă: - tipul motorului,

- caracteristicii cerute,

- pasul ce trebuie realizat, etc.

Circuite integrate specializate pentru

-Controler de intrare

-Distribuitor de impulsuri

Mărimi caracteristice ale comenzii:

4durata alimentării,

4polaritatea tensiunii aplicate,

4numărul de faze alimentate la un moment dat.

durata alimentării

comanda potențiala; durata alimentării este mare

comanda prin impulsuri.

- impulsuri singulare (puls cu puls)
- cu tren de impulsuri.

polaritatea tensiunii aplicate

- comanda monopolară - numai într-un sens

- comanda bipolară - cu semn schimbat.

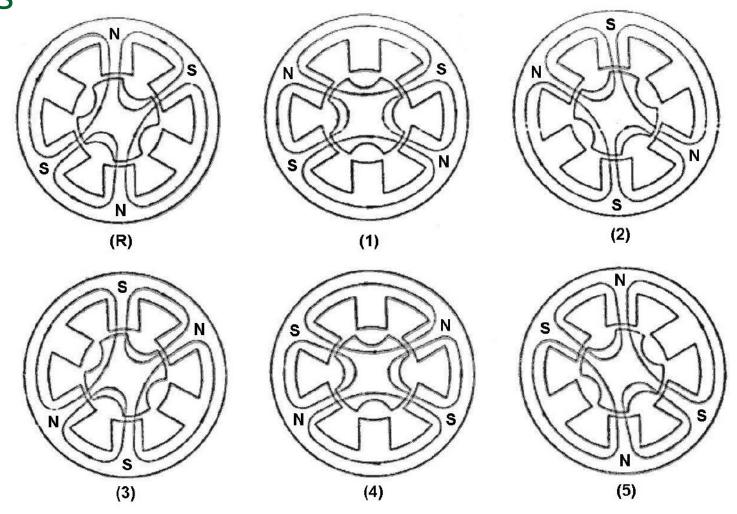
numărul de faze alimentate la un moment dat

comanda simetrică, se alimentează același număr de faze.

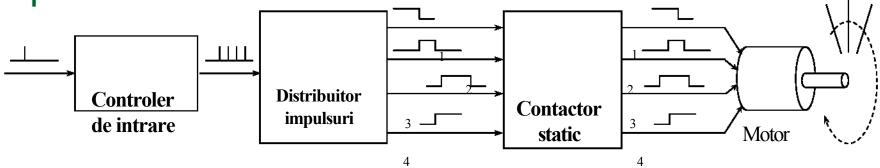
comandă simetrică simplă, pe rând fiecare fază.

comandă simetrică dublă, în orice moment câte două faze.

comandă nesimetrică

comandat simetric dublu bipolar.

Schema bloc generală de comanda în circuit deschis a unui MPP

Controler de intrare. Are rolul de a genera impulsuri sau un tren de impulsuri în funcție de deplasarea necesară și ținând seama de caracteristicile de frecvență ale motorului

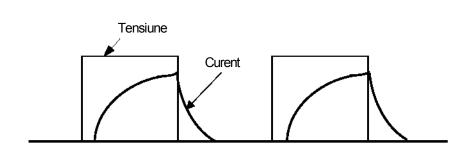
Distribuitor impulsuri. Preiau trenul de impulsuri de comandă, împreună cu comenzile de sens și furnizează la ieșire m trenuri de impulsuri decalate unele față de altele cu unghiul $\theta_s = 2\pi/m$

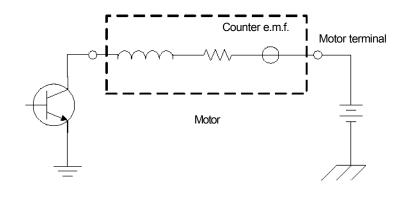
Contactor static. Are rolul de injectare unui curent dreptunghiular pe

fazele motorului

Contactor static

Injectarea unui curent dreptunghiular pe fazele motorului pentru a avea caracteristicile descrise anterior

Variatia in timp acurentului prin faza motorului

Schema echivalenta a alimentarii unei faze

înfășurarea MPP este o sarcină rezistiv inductivă cu:

rezistența variabilă datorită încălzirii,

inductivitate variabilă cu poziția rotorului și cu saturația,

t.e.m., la unele MPP, variabilă cu mișcarea rotorului.

Curentul nu are forma dreptunghiulară și este defazată față de tensiune.

Contactor static

Tensiunea nominala a MPP rareori depășește 48 V, de obicei este 12 sau 24 V.

Curentul determină pe inductivitatea înfășurării motorului apariția unor supratensiuni, de obicei de zeci de ori tensiunea nominală.

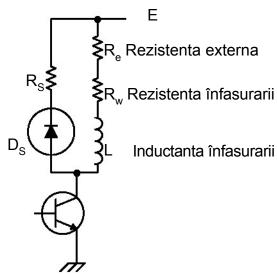
îmbunătățirea formei curenților

- forțarea curentului pentru reducerea timpului de creștere a curentului;
- întreruperea rapidă a curentului în faza deconectată

Forțarea pantei de creștere a curentului

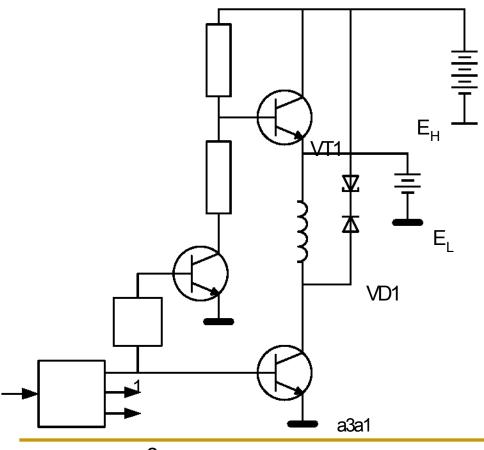
- schimbarea constantei de timp a

circuitului motorului - prin conectarea unei rezistențe externe în serie cu fazele motorului,

Forțarea pantei de creștere a curentului

- forțarea prin tensiune.

sunt necesare:

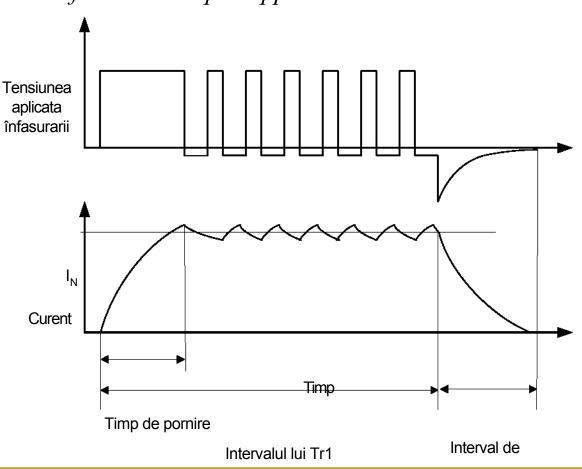
- două surse de tensiune;
- un senzor de curent, de obicei

o rezistență;

- un circuit monostabil (1),
- diode rapide pentru protecția surselor

Forțarea pantei de creștere a curentului

- fortarea de tip chopper

Necesită:

- o sursă de tensiune mult mai mare decât tensiunea nominală,
- două contactoare pentru fiecare fază a motorului,
- un oscilator cu frecvență $1 \div 30 \text{ kHz}$

lucru al supresorului

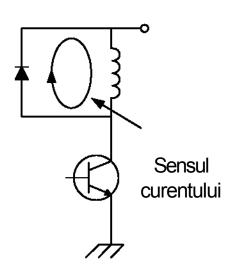
Supresarea curentului prin faza deconectată

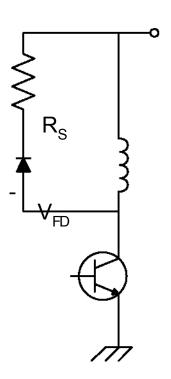
Supresarea curentului prin faza deconectată

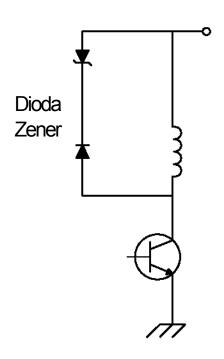
bdiodă;

bdiodă și rezistență;

bcu dioda Zener.

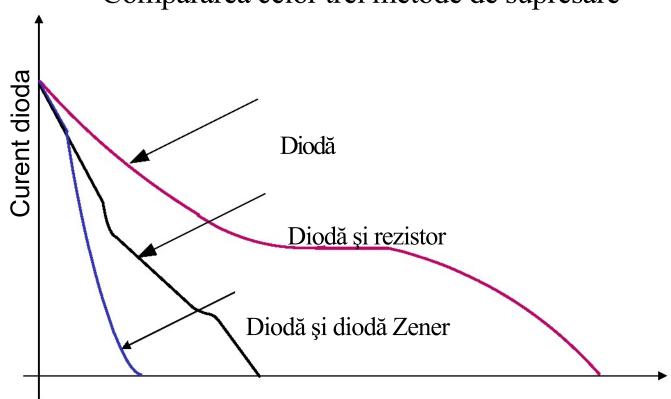

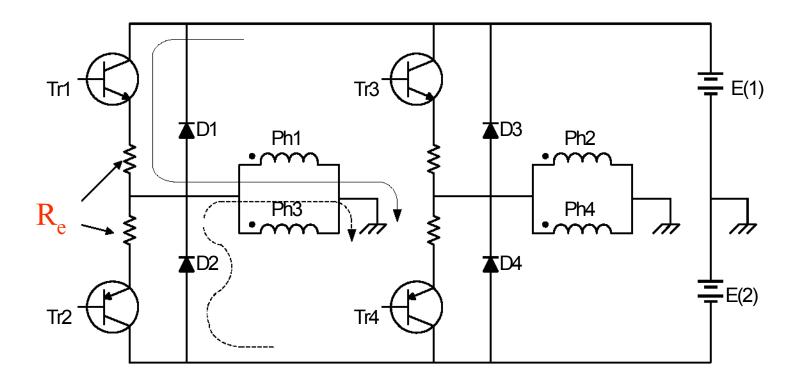

Supresarea curentului prin faza deconectată

Compararea celor trei metode de supresare

Contactor static

Convertor in punte pentru comanda bipozițională a unui MPP cu 2 faze.

Contactor static

Metodele de supresare prezentate au următoarele dezavantaje:

- energia magnetica a fazei este totdeauna disipată;
- apare un cuplu negativ care produce frânarea;
- supratensiunea admisibilă a comutatorului limitează valorile rezistențelor, deci tipul de supresare;
- toate acestea determină o viteză relativ mica pentru motor.

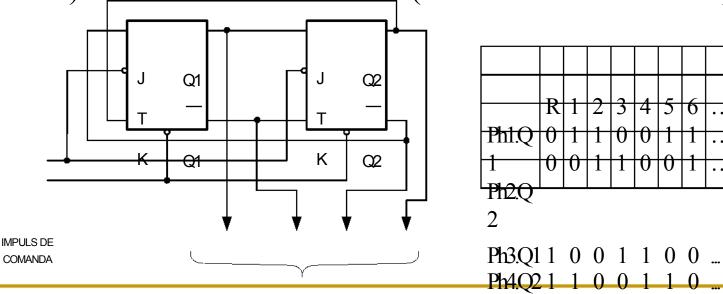
Supresarea activă elimină aceste neajunsuri.

În principiu configurația de baza a comenzii este asemănătoare cu comanda bipolară pentru MPP cu deosebirea că schema în puncte conține numai două comutatoare și din acest motiv permite o comandă monopolară.

Distribuitoare de impulsuri

Preiau trenul de impulsuri de comandă, împreună cu comenzile de sens și furnizează la ieșire m trenuri de impulsuri decalate unele față de altele cu unghiul $\theta_s = 2\pi/m$

Distribuitoarele pot fi *nereversibile* sau *reversibile*. Cele nereversibile asigură mișcarea rotorului numai în sens orar (CW - clockwise) sau numai în sens antiorar (CCW- counterclockwise).

Ph1 3 4 2

Spre driver

Controlerul de intrare

Are rolul de a genera impulsuri sau un tren de impulsuri în funcție de deplasarea necesară și ținând seama de caracteristicile de frecvență ale motorului

Pentru funcționare cu tren de impulsuri oscilatoarele trebuie să-și modifice frecvența după diferite legi altfel pot apare pierderi de pași

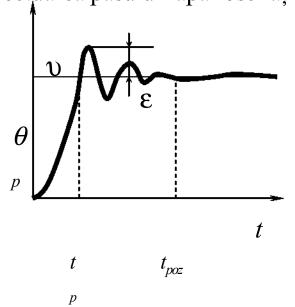
Se folosesc în general următoarele tipuri de oscilatoare

oscilator cu poartă.

oscilator cu rampă liniară, sau exponențială, oscilatoare digitale pe bază de multiplicatoare de frecvență

Amortizarea oscilaților MPP

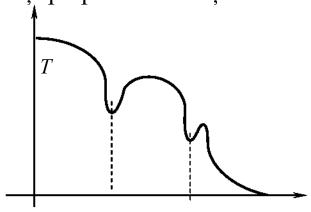
Efectuarea pasului- apar oscilații

Suprareglare - E

Crește timpul de poziționare - t_{poz}

Ffrecvența proprie de oscilație a MPP

 f_1 f_2

Se constată că oscilațiile se reduc cu creșterea cuplului rezistent.

Amortizarea oscilaților MPP

- amortizoare mecanice externe;

realizarea unui cuplu de frânare, prin modificarea momentului de inerție și realizarea unui cuplu de frecări vâscoase.

- lungesc MPP,
- sunt supuse uzurii,
- măresc inerția sistemului reducând frecvențele limită de pornire și de lucru.

- amortizoare electrice;

Au la bază: folosirea unor elemente de circuit (R,C) prin care se pot asigura curenți si prin fazele necomandate, și modificarea comenzii motorului.

- se poate aplica numai anumitor tipuri de motoare.
- măresc pierderile în motor, și reduc frecvențele limită.

Amortizarea oscilaților MPP

- amortizoare electronice.

Au la bază modificări în partea electronică de comandă a motorului

- metoda întârzierii ultimului pas, care consta în aplicarea ultimului impuls, atunci când motorul se găseste în poziția de suprareglare maximă a penultimului pas,
- comanda *bang-bang* sau *alimentarea fazei precedente*. înainte de a atinge poziția finală corespunzătoare fazei λ se decuplează pentru un timp scurt faza λ și se recuplează faza λ -1.

Regimul de micropășire al MPP

Regimul de micropășire se obține alimentând simultan 2 faze ale MPP prin variatoare de curent. Astfel pasul mare $\,\theta_p$ poate fi divizat prin factorul divizare K_v în micropași.

Factorul de divizare depinde de numărul de trepte realizabile pentru curenții de fază cu ajutorul variatoarelor de curent.

Schimându-se valoarea curentului într-o fază se obține modificarea poziției câmpului statoric.

Avantaje, dezavantaje

Avantaje:

```
asigură univocitatea conversiei impuls-deplasare, ceea ce permite folosirea MPP în circuit deschis de poziționare; precizie și putere de rezoluție, ceea ce simplifică lanțul cinematic de acționare; procese tranzitorii fără pierderi de pași; compatibilitate cu tehnica numerică; unele tipuri dezvoltând cuplu și în repaus-memorează poziția.
```

Dezavantaje:

```
schema de alimentare și comandă trebuie adaptată la tipul MPP; randament scăzut; viteza de rotație relativ scăzută.
```

Bibliografie

- **Armensky E, V., Falk G. B.**:" Fractional Horsepower Electrical Machines" MIR Publiser, Moscow, 1978.
- **Biro K.A., Viorel I.A., Syabo L., Henneberger G.** " *Maşini electrice speciale* ", *Editura MEDIAMIRA*, Cluj-Napoca, 2005.
- **Imecs M., Kelemen A., Rusu C., Marschalko R**., "*Vector control of PM hybrid stepping motor with tracking torque*". The 7th International Conference IMACS-TC1'93
- **Jufer, M., G. Heine**, "*Hybrid Stepper Motor Torque and Inductance Characteristics with Saturation Effects*" June 1986, Proceedings of IMCSD 15th Annual Symposium, pp. 207-212.
- **Kelemen A., Crivii M.**, "*Motoare electrice pas cu pas*" -Ed. Tehnica Bucuresti, seria Masini aparate electrice, 1975.
- **Kelemen A., Imecs M., Marschalko R., Rusu C.** "*Torque and Speed Control Systems for PM Hybrid Stepping Motor*". ICEMA, Adelaida, Australia, vol. 3, pp.506-512, 13-15 Sept 1993.

Bibliografie

Kellermann H. et al. -" Field Oriented Position Control of a Hybrid Stepper Motor", European Power Electronics EPE 95, Sevilla, Spain, vol. 3, pp. 908 - 913. Kiyonobu Mizutani, Shigero Hayashi, Nobouky Matsui - "Modeling and Control of Hybrid Stepping Motor", IEEE /IAS Annual Meeting, 1993, pp. 289-294

Kuo, B.C., U.Y. Han, "*Permeance Models and their Applications to Step Motor Design*", June 1986, Proceedings of IMCSD 18th Annual Symposium, pp. 351-369.

Matsui Nobouky, Makoto Nakamura, Takashi Kosaka - "*Instantaneous Torque Analysis of Hybrid Stepping Motor*". IEEE /IAS Annual Meeting, 1995, pp. 701 - 706.

Trifa V., "Servomecanisme", Litografia Institutul Politehnic din Cluj-Napoca, 1981.

Viorel I.A., Szabó L., "Hybrid linear stepper motors", Ed. Mediamira, Cluj-Napoca, 1998.